

Sygn. akt: I ACa 999/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Rojewska
Sędziowie:	SSA Lilla Mateuszczyk (spr.) SSO del. Joanna Walentkiewicz - Witkowska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. S. i S. S.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 6 lipca 2012 r. sygn. akt I C 365/12

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powodów J. S. i S. S. kwoty po 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

I A Ca 999/12

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa powodowie: S. S. i J. S., rodzice zmarłego w wypadku komunikacyjnym K. S., żądali zasądzenia od (...) SA w W. kwot:

- 80.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego wskutek śmierci najbliższego członka rodziny [art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc],

- 15.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek rozstroju zdrowia związanego ze śmiercią osoby najbliższej [art. 445 § 1 kc]

na rzecz S. S. oraz kwoty

- 35.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego wskutek śmierci najbliższego członka rodziny [448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc]

na rzecz J. S..

Wyrokiem z dnia 6 lipca 2012 r. Sąd Okręgowy zasądził na rzecz S. S. kwotę 40.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci zerwania więzi rodzinnej wskutek śmierci najbliższego członka rodziny i kwotę 10.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za krzywdę w postaci rozstroju zdrowia wskutek śmierci syna, łącznie 50.000 zł. oraz kwotę 25.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego wskutek śmierci najbliższego członka rodziny na rzecz J. S., we wszystkich przypadkach z ustawowymi odsetkami. W pozostałej części Sąd powództwo oddalił uznając je za nadmiernie wygórowane, obciążył stronę pozwaną opłatą sądową od uwzględnionej części powództwa, postanowił nie obciążać powodów opłatą sądową od oddalonej części powództwa i zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie powyższe Sąd oparł na ustaleniach opisanych w uzasadnieniu wyroku. Ustalenia te Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne.

Za nieuzasadniony uznał Sąd zarzut strony pozwanej, że jej odpowiedzialność wobec bliskich osoby zmarłej w wyniku czynu niedozwolonego, ogranicza się jedynie do wywodzonego z art. 446 § 3 kc odszkodowania za szkodę wyrządzoną tym czynem, skoro wypadek, w którym śmierć poniósł syn powodów, miał miejsce w dniu 8 kwietnia 2008 r., czyli przed wejściem w życie art. 446 § 4 kc, co nastąpiło w dniu 3 sierpnia 2008 r. Zdaniem strony pozwanej, dopiero tym przepisem stworzona została rodzinie zmarłego możliwość dochodzenia zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną śmiercią osoby bliskiej, a do zdarzeń sprzed jego wejścia w życie nie ma on zastosowania.

Sąd Okręgowy podniósł jednak, że utrwalona już została w judykaturze koncepcja, według której najbliższym członkom rodziny osoby zmarłej przysługuje na podstawie art. 448 w zw. z art. 24 § 1 kc zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła wskutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. [wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 11 maja 2011 r., sygn., I CSK 621/10; 10 listopada 2010 r., sygn. II CSK 248/10 i uchwała z dnia 22 października 2010 r., sygn. III CZP 76/10]. Roszczenie to jest wywodzone z przepisów o ochronie dóbr osobistych. Do dóbr tych zaliczyć też należy więzi rodzinne, pozostające pod ochroną art. 23 i 24 kc. Nie zostały one wprawdzie wymienione w treści art. 23 kc, podany jednak w tym przepisie katalog dóbr ma charakter jedynie przykładowy. Nie może zatem budzić wątpliwości to, że skoro w orzecznictwie przyjęto, iż dobrem osobistym jest np. tradycja rodzinna i pamięć o osobie zmarłej, to więzi rodzinne także do tej kategorii należą. Jeśli więc szczególna więź emocjonalna między członkami rodziny pozostaje pod ochroną art. 23 i 24 kc, to spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dóbr osobistych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc.

Kwestionowanie przez stronę pozwaną sensu takiej interpretacji przepisów o ochronie dóbr osobistych, wobec wyrażenia przez ustawodawcę woli dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia dopiero wprowadzeniem z dniem 3 sierpnia 2008 r. przepisu § 4 do art. 446 kc jest o tyle nietrafne, że przepis ten zawęży krąg osób uprawnionych do zadośćuczynienia w takich przypadkach, ograniczając go do najbliższych tylko członków rodziny, jednocześnie ułatwiając im dochodzenie zadośćuczynienia – bez potrzeby wykazywania istnienia przesłanek innych, poza wymienionymi w tym przepisie.

Niezasadnie również, zdaniem Sądu, strona pozwana kwestionowała brak podstawy prawnej w przepisach ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych [Dz. U. nr 124, poz. 1152] do dochodzenia zadośćuczynienia, skoro art.

34 ust. 1 tej ustawy stanowi jedynie o odszkodowaniu [nie zadośćuczynieniu za wyrządzoną krzywdę] służącemu posiadaczowi lub kierującemu pojazdem z umowy ubezpieczenia, jeśli jest on zobowiązany do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia, bądź utrata lub zniszczenie mienia.

Z treści powołanego wyżej przepisu wynika, że sprawca szkody odpowiada m.in. za szkodę, której następstwem jest śmierć. Śmierć zaś osoby bliskiej może prowadzić do naruszenia dobra osobistego, jakim jest więź rodzinna i dawać tym samym prawo do żądania zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc. Jeśli więc następne przepisy tej ustawy stanowią, że ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu [art. 35 ustawy] i że odszkodowanie wypłaca się w granicach odpowiedzialności cywilnej sprawcy, do wysokości ustalonej w umowie sumy gwarancyjnej [art. 36 ust. 1 ustawy], zatem odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń ma charakter pochodny w stosunku do odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem, to przyjęć trzeba, że ubezpieczeniem od odpowiedzialności cywilnej winno być objęte także skierowane przeciwko ubezpieczonemu żądanie zapłaty zadośćuczynienia za własną krzywdę bliskich osoby zmarłej w następstwie czynu niedozwolonego, polegającą na naruszeniu dobra osobistego poprzez zerwanie więzi rodzinnych.

Określając wysokość należnego powodom zadośćuczynienia Sąd rozważył zakres wyrządzonej powodom krzywdy.

W przypadku S. S. Sąd wziął pod uwagę to, że po śmierci syna przeszła ona załamanie nerwowe, nie była w stanie zająć się domem, opieką nad młodszym synem, miała myśli samobójcze. Śmierć syna zdeorganizowała jej życie. Podjęła leczenie psychiatryczne – zdiagnozowano u niej depresję i nerwicę, stwierdzono też tzw. przedłużoną reakcję żałoby. Nadal jest pod opieką lekarza psychiatry. Trwały uszczerbek na zdrowiu powódki, pozostający w związku z zaburzeniami psychicznymi określono na 5%. Została ona zaliczona do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności z przyczyn psychiatrycznych,

Zważywszy powyższe Sąd uznał, że odpowiednią kwotą zadośćuczynienia dla powódki będzie kwota 40.000 zł.

J. S. nie ujawniał po śmierci syna zaburzeń psychicznych, nie wymagał pomocy psychologicznej, doświadczył jednak silnego urazu i poczucia głębokiej straty, wielkiego bólu, poczucia krzywdy i niesprawiedliwości. W jego przypadku Sąd uznał zatem za adekwatną z tytułu zadośćuczynienia kwotę 25.000 zł.

Za uzasadnione uznał Sąd także żądanie zasądzenia na rzecz S. S. zadośćuczynienia na podstawie art. 445 § 1 w zw. z art. 444 § 1 kc, czyli jako kompensatę za krzywdę w postaci rozstroju zdrowia wskutek śmierci syna. Przesłanki tych przepisów zostały spełnione: powódka doznała po śmierci syna rozstroju zdrowia zakwalifikowanego w kategoriach medycznych [nerwica, depresja, przedłużona reakcja żałoby], który spowodował u niej trwały uszczerbek na zdrowiu w wysokości 5%. Szkada w postaci rozstroju zdrowia pozostaje w bezpośrednim związku przyczynowym ze śmiercią syna [art. 361 § 1 kc]. Rozmiar trwałego uszczerbku na zdrowiu powódki i jej obecny stan uzasadniają określenie należnego jej zadośćuczynienia z tego tytułu na kwotę 10.000 zł.

Dalej idące żądania powodów Sąd uznał za nadmiernie wygórowane.

Od wyroku Sądu Okręgowego strona pozwana złożyła apelację.

Wnosząc o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości zarzuciła naruszenie art. 446 § 4, art. 448 w zw. z art. 24 kc, art. 822 § 1 kc, art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych [Dz. U. nr 124, poz. 1152].

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelację strony pozwanej uznać należało za nieuzasadnioną.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Okręgowego, wsparty linią orzecniczą Sądu Najwyższego z ostatnich lat, że ani art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 2000 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych [...] ani art. 822 § 1 kc nie wyłączają możliwości żądania, z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej sprawcy zdarzenia, wypłaty zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną śmiercią osoby bliskiej, jeśli zważyć, że odpowiedzialność ubezpieczyciela jest pochodną odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem, pozostającej w związku z ruchem pojazdu [art. 35 ustawy z dnia 22 marca 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych] i kształtuje się w granicach jego odpowiedzialności cywilnej [art. 36 ust. 1 tej ustawy], zaś sama szkoda jest następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia, bądź utraty, uszkodzenia lub zniszczenia mienia [art. 34 ust. 1 tej ustawy]. Nie może bowiem budzić wątpliwości to, że śmierć osoby bliskiej przynosi następstwa w postaci utraty więzi rodzinnych, zaliczanych do dóbr osobistych chronionych art. 24 kc, może też wywołać u osób bliskich rozstrój zdrowia.

Argument strony pozwanej, że zasadą jest, iż odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym przysługuje wyłącznie osobom, przeciwko którym czyn ten został skierowany, nie przekreśla odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń, o której wyżej była mowa, skoro jednym czynem może być wyrządzona szkoda wielu osobom. Dla osób bliskich zmarłemu w wyniku czynu niedozwolonego, ich własną krzywdą jest zerwanie rodzinnych, emocjonalnych więzi [tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 lipca 2011 r., sygn. III CZP 32/11, LEX nr 852341]. Do skutków zdarzeń, które miały miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. tj. przed wejściem w życie § 4 art. 446 kc, roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia może być wywodzone z art. 448 w zw. z art. 24 § 1 kc, chroniącym dobra osobiste, do których więzi rodzinne bez wątpienia należą [vide: powołana wyżej uchwała SN z dnia 13 lipca 2008 r. wydana w sprawie III CZP 32/11, a także utrwalające ten kierunek uchwały wydane w sprawach III CZP 67/12 i III CZP 93/12]. Możliwe jest też dochodzenie zadośćuczynienia na podstawie art. 445 § 1 w zw. z art. 444 § 1 kc w przypadku doznania przez osoby bliskie rozstroju zdrowia.

Wbrew zarzutowi strony pozwanej, nie można przyjąć, by korzystanie z art. 448 w zw. z art. 24 § 1 kc dla dochodzenia zadośćuczynienia w przypadku śmierci osoby bliskiej wskutek zdarzenia ubezpieczeniowego sprzed wejścia w życie § 4 do art. 446 kc, było złamaniem zasady *lex retro non agit*, ponieważ przepis ten ma inny zakres działania zawężając, w stosunku do art. 448 kc, krąg uprawnionych, jednocześnie też ułatwiając dochodzenie zadośćuczynienia poprzez ograniczenie obowiązków procesowych uprawnionych, do przesłanek wymienionych w tym przepisie.

Nie można też uznać za uzasadniony ogólnie sformułowany zarzut apelacji o zawyżeniu przez Sąd wysokości przyznanych powodom kwot zadośćuczynienia, z odwołaniem się przez stronę pozwaną do wypłacenia powodom w toku postępowania likwidacyjnego odszkodowania za pogorszenie ich sytuacji życiowej po śmierci syna. Podnieść trzeba, że odszkodowanie to, oparte na art. 446 § 3 kc, rekompensuje związane ze śmiercią osoby bliskiej straty o charakterze majątkowym, choć trudno wymierne [np. obniżenie aktywności zawodowej, utrata pomocy w gospodarstwie domowym, brak możliwości korzystania z opieki], zadośćuczynienie zaś jest rekompensatą poniesionej krzywdy moralnej, o niematerialnym charakterze.

Określając wysokość zadośćuczynienia z art. 488 w zw. z art. 24 § 1 kc na rzecz powódki na kwotę 40.000 zł. i na rzecz powoda na kwotę 25.000 zł., Sąd dostatecznie wyraźnie wskazał na różny zakres i głębokość przeżyć każdego z powodów i stąd wynika duża różnica przyznanych kwot.

Więź emocjonalna łącząca powódkę z synem wynikała nie tylko ze zwykłych relacji rodzinnych matka-syn, ale też głębsza była przez to, że zmarły K. S. był dzieckiem niepełnosprawnym, wymagającym szczególnej troski i miłości i te jego potrzeby powódka zaspokajała, angażując się w opiekę nad synem szczególnie emocjonalnie. Śmierć syna wywołała u niej zaburzenia psychiczne, straciła wolę życia, przejawiała myśli samobójcze, była agresywna w stosunku do najbliższych, także wobec młodszego syna. Głębokość doznanej przez nią krzywdy nie pozwala przyjąć, by przyznana jej tytułem zadośćuczynienia kwota była nadmiernie wygórowana.

Wobec głębokiej reakcji żony na śmierć syna, powód zmuszony był przejąć opiekę nad gospodarstwem domowym, w tym także nadal zapewniać rodzinie środki utrzymania. Nie oznacza to jednak, że i on nie doświadczył głębokiego urazu, zwłaszcza że był świadkiem śmierci syna. Tym trudniej było mu pogodzić codzienne obowiązki z przeżywaniem

utrąty syna, bólem i poczuciem skrzywdzenia. Przyznana mu przez Sąd kwota zadośćuczynienia należyście kompensuje jego krzywdę.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, strona pozwana nie podniosła konkretnych zarzutów wobec zasądzenia na rzecz powódki, na podstawie art. 445 § 1 w zw. z art. 444 § 1 kc, kwoty 10.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznany przez nią rozstrój zdrowia.

Z przyczyn wyżej przytoczonych Sąd Apelacyjny uznał apelację strony pozwanej za bezzasadną i oddalił ją na podstawie art. 385 kpc. Na podstawie art. 98 kpc zasądzone zostały na rzecz powodów kwoty po 1.800 zł. tytułem zwrotu poniesionych przez nich kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.